

Már jönnek az inváziós cserebogarak is?

Dr. Tuba Katalin¹, Dr. Molnár Miklós², Prof. dr. Lakatos Ferenc³

Igmándy Zoltánnak tulajdonítjuk a következő mondást: „Aki megnyugtató módon megoldja a cserebogarak elleni védekezést, az akár Nobel-díjra is érdemes lehet.” Nekünk nem ez a célunk, de talán nem érdektelen a kérdés néhány oldalát közelebbről megvilágítani. Elolvassa az *Erdészeti Lapok* CLIII. évfolyamának 6. számában *Cseke Bence* (a. Gigabursch) sorait jutott eszünkbe néhány gondolat, ami talán hozzájárulhat a „cserebogárkérdés” jobb megismeréséhez.

Nem véletlen az idézőjell! A talaj tele van a legkülönbébb rovarok igen változatos felépítésű és életmódú álcájával, melyek közül nem egy kifejezetten a növények gyökerével táplálkozik. Ráadásul nem csak a cserebogaraknak van pajorjuk, vagy pajorhoz nagyon hasonlós álcájuk.

Ánélkül, hogy a rovarrendszertan változásainak részleteivel untatnánk az olvasót, azt azért meg kell jegyezni, hogy a korábban a lemezescsápúak (*Lamellicornia*), jelenleg *Scarabaeiformia* csoportjába tartozó bogarak álcái mind nagyon hasonlósak egymáshoz. Ezen fajok változatoságáról, a talajból előkerülő pajorok határozásának nehézségeiről egy külön cikkben szólnánk, most csupán a „kis cserebogarak” körébe tartozó néhány fajról, illetve azon belül egy inváziós, potenciálisan veszélyes fajról adnánk közre néhány információt.

Miben különböznek a „kis cserebogarak” a többi, nagyobb termetű és talán jobban ismert fajoktól (*Melolontha* spp., *Polyphylla fullo*, *Anoxia* spp.)? Az első és talán a legfontosabb, hogy fejlődési idejük rövidebb, mint a fenti fajoké, általában 1-2 év. Mindez lehetővé teszi számukra, hogy a környezeti változásokhoz gyorsabban alkalmazkodjanak. Álcáik a fajok jellemzőiből adódóan sokkal kisebbek, többnyire elkerülik a figyelmet (áthullanak a rostan...), talán csak az utolsó stádiumban veszi észre őket az ember.

A „nagy cserebogarak” elsősorban a laza, homokos talajt részesítik előnyben, a „kis cserebogarak” között már több olyan faj is van, amely akár kötött talajokon is problémát okozhat.

Tapasztalataink alapján nem ritka az olyan erdőrészlet, melyben együttes mennyiségük meghaladja a májusi és erdei cserebogárfajok összes egyed-

számát. Mely fajok is tartoznak ide? A homoki kis cserebogár (*Serica brunnea*), bársnyos kis cserebogár (*Maladera holosericea*), áprilisi cserebogár (*Rhizotrogus aequinoctialis*), tavaszvégi csaja (*Rhizotrogus aestivus*), sárga cserebogár (*Amphimallon solstitialis*), kis sárgacserebogár (*Amphimallon asimilis*), zöld cserebogár (vagy fináncbogár) (*Anomala vitis*), rezes cserebogár (*Anomala dubia*), a szipolyok (*Anisoplia segetum*, *A. lata*, *A. austriaca*), és a kerti cserebogár (*Phyllopertha horticola*).

Itt kell említést tennünk egy hazánkban még bizonytalan előfordulású fajról (*Mimela junii*), amely Ausztriában, Olaszországban és Franciaország déli részein honos, de terjedőben van Európában. Ebbe, a már eddig is népes csoportba próbál helyet szorítani magának – valószínűleg sikerrel – a japán cserebogár (*Popillia japonica*) (1. ábra).

Az előbbi fajok elterjedéséről és biológiájáról viszonylag sok magyar nyelvű irodalom lelhető fel, ezért azt most nem részleteznénk. A japán cserebo-

gárról azonban még kevés információ jelent meg magyar nyelven. Mit is kellene tudni erről a fajról?

Tápnövények

Rendkívül polifág faj. Előfordulását az Egyesült Államokban több mint 300 növényfajról jelezték, melyből 106 fajon gazdasági kárt is okoz. A megfigyelések szerint tápnövény-preferenciája az évek során változott, de számos fás fajon károsítása nagyobb mértékű és rendszeres. Így a juharokon (*Acer* spp.), a vadgesztenyén (*Aesculus* spp.), a nyíreken (*Betula* spp.), a szelídgesztenyén (*Castanea* spp.), a dión (*Juglans* spp.), az almán (*Malus domestica*), a platánon (*Platanus* spp.), a nyáron (*Populus* spp.), néhány csonthéjason (*Prunus* spp.), a rózsán (*Rosa* spp.), a szedren és a málnán (*Rubus* spp.), a fűzön (*Salix* spp.), a hárson (*Tilia* spp.), a szilen (*Ulmus* spp.) és a szőlőn (*Vitis* spp.). A lárvá vagy álca előszeretettel rágja számos zöldség és dísznövény gyökerét is. Őshazájában, Japánban, a tápnövény köre jóval szűkebb ennél.

Elterjedés

Japán északi részén (Honsu, Hokkaido) minden bizonnyal őshonos. A többi ázsiai elterjedést (Kína, Oroszország távolkeleti vidékein [Kurilli-szigetek]) több szerző egy közeli rokon fajhoz sorolja. Az Egyesült Államokban első, igazolt előfordulása New Jerseyben, 1916-ban

1. ábra. A japán cserebogár és a hozzá hasonló hazai fajok.

Felső sor balról jobbra: *Popillia japonica* (forrás: EPPO), *Mimela junii* (pixabay), *Phyllopertha horticola* (wikipedia)

Alsó sor balról jobbra: *Anomala vitis* (biolib), *Anomala dubia* (flickr), *Melolontha melolontha* (biolib)

¹ egyetemi adjunktus,

² egyetemi adjunktus,

³ intézetigazgató egyetemi tanár
SOE EMK EMEVI

volt. Észak-Amerikában jelentősebb károsítónak vált, mint őshazájában. Európában először a portugál Azori-szigeteken jelent meg (1984), ahol a károsító egy amerikai katonai légi bázisról szóródott szét. 2014-ben már kártételét jelezték a kontinentális Európából is, Milánó mellett. Valószínűleg innen hurcolták be Svájcba 2017-ben. Itt a növényvédelmi hatóság hatékony fellépésének eredményeképp sikerült kiirtani. Az északolaszországi területen azonban stabil, egyre növekvő populációja van.

Morfológia

Az imágó 8–12 mm hosszú, 5–7 mm széles. Fémese zöld, illetve rezese bronzszínű (2. ábra). Csápemezeinek száma három. Nagy hasonlóságot mutat a kerti cserebogárral (*Phyllopertha horticola*), de felületese szemlélő könnyen összekeverheti a zöld és rezese cserebogárral (*Anomala vitis* és *A. dubia*), valamint a *Mimela junival* is. A nőtény és a hím a lábszárukon lévő tövis alapján elkülöníthető. A hímnek hegyes, a nőténynek lekerekített a tövise. A nőtények nagyobbak, mint a hímek. A potroh oldalát 5-5 fehér szőröcsomó díszíti, illetve a hasi szegmensén is található két fehér folt.

2. ábra. Japán cserebogár nemző (a nyíl a faj beazonosítását szolgáló szőröcsomók helyét mutatja)

Lárvai tipikus pajorok, más *Scarabaeidae* lárváktól az utolsó hasi szelvény ventrális felszínén V alakban rendeződött, két tövisről különbözteti meg.

Életmód

A japán cserebogár általában egynemzedékes faj, de elterjedése északi határán egyes populációi két év alatt fejlődnek ki. Lárvaállapotban (általában L₃-ban) telet, egy kb. 15–30 cm mélyen kialakított föld alatti üregben.

Tavasszal, amikor a talajhőmérséklet a 10 °C-ot meghaladja, a lárvák feljebb húzódnak és elkezdik rágni a gyökereket. Ekkor a lárvák károsítási időszak

3. ábra. Japán cserebogár nemzők kártétele

csupán néhány hét. Bábnyugalmuk 1-2 hétig tart. Az imágók, a földrajzi szélességtől, illetve adottságoktól függően, május végén, június elején kelnek ki. A kifejlett egyedek átlagos élettartama mintegy 30–45 nap. Ezalatt többször párosodnak. Tojásaikat egyesével vagy kis csoportokban (1–4 db), augusztus eleje és szeptember vége között, 4–10 cm mélyen a talajba helyezik. Egy nőtény általában 40–60 tojást rak. Kelés után a lárvák, a teletés kezdetéig, még a talajban táplálkoznak.

Tünetek

Az imágók levelekkel, virágokkal és gyümölcsökkel táplálkoznak. Általában csoportosan károsítanak. Aggregációs feromont termelnek, mellyel fajtársaikat csalogatják a közelbe. A leveleken az erek közötti szöveteket fogyasztják, először csak lyukakat készítenek, majd a nagyobb erek közötti részeket teljesen kirágják (3. ábra). A rágás következtében a megmaradt levélszövet gyakran elbarnul, a levél lehullik.

A virágszirmokon a nemzők szabálytalan alakú rágásnyomokat hagynak. Rózsán nagyon látványos a károsításuk, akár az összes virágot is lerághatják. A gyümölcsökbe kráterszerű üregeket rágnak. Gyakran előfordul, hogy egy növényt, vagy fát teljesen lerágnak, míg a mellette lévő gyakorlatilag mentes a károsítótól.

A lárvák a gazdanövény gyökerein inkább csak tápanyagfelvételi nehézségeket okoznak, komolyabb élettani hatásuk eddig nem ismert. A gyökéren okozott tünetek nem jellegzetesek, a többi talajlakó károsító által okozott elváltozásoktól nem különíthetők el.

Védekezés

Behurcolása esetén, a hazai klimatikus viszonyokat figyelembe véve, megtelepedése és gazdasági kárt okozó károsítása várható, különösen a Dunántúl nyugati részein. A biológiai védekezési módszereket tekintve eredményesnek bizonyultak az entomopatogén fonálférgékkel végzett kísérletek, különösen a *Steinernema glaseri*, a *Heterorhabditis bacteriophora*, a *Heterorhabditis heliothidis*, a *Neoplectana carpocapsae* és a *Paenibacillus popilliae* készítményei. A *H. heliothidis* a harmadik stádiumú lárva között 90% mortalitást okozott, ami nagyon jó eredménynek tekinthető. Megjegyzendő azonban, hogy szárazabb termőhelyi viszonyok mellett az entomopatogén fonálférgék hatékonysága ennél jóval kisebb.

Törvényi státusz

Zárlati károsító, melynek Magyarországra való behurcolása és terjedésének elősegítése tilos [7/2001 (I. 17.) FVM r. (1. sz. melléklet)]. Ennek megfelelően az EPPO A2-es listáján is szerepel.

További információk a fajról

EPPO: <https://gd.eppo.int/taxon/POPIJA>,
CABI: <https://www.cabi.org/isc/datasheet/43599>

Felhasznált irodalom és képek forrása

Tuba K., Horváth B. és Lakatos F. (2012): Inváziós rovarok fás növényeken. Nyugatmagyarországi Egyetem Kiadó, 120 pp. ISBN 978-963-334-049-3.

1. ábra: Maurizio Pavesi, EPPO: <https://gd.eppo.int/taxon/POPIJA>; <https://pixabay.com/>; Udo Schmidt, <https://en.wikipedia.org/>; Lubomir Klátil, Stanislav Rada, <https://www.biolib.cz/>; Rob Coleman, <https://www.flickr.com/>
2. ábra: Maurizio Pavesi, EPPO: <https://gd.eppo.int/taxon/POPIJA>
3. ábra: Ronald S. Kelley, <https://forestryimages.org/>